

Guerra i civilització

Recordo un vídeo de Heimo Zobering en el qual es veu un franc tirador en acció. La càmera està situada dins de l'habitació on està a l'aguait, de manera que mai no es veu l'objectiu cap a on apunta. Amb mecànica naturalitat el franc tirador repeteix els mateixos gestos: carregar, esperar, disparar, tornar a carregar, tornar a esperar, tornar a disparar. L'escena sembla intrascendent. Però, al final de cada tret hi ha una vida. Un món que s'ensorra.

La guerra és una activitat quotidiana al món que mata milions de persones. En parlem quan els Estats Units entren en acció i tots els mitjans de comunicació en segueixen el solc. Però la guerra és en molts llocs. Tot i que, d'algunes, ni tan sols ens n'assabentem, perquè també hi ha classes en la guerra. Àfrica està tenyida de guerres. En cinc anys van morir al Congo tres milions de persones. Quants ciutadans del primer món tenen aquesta guerra en el seu pensament? A Rwanda, es va produir l'últim genocidi del segle xx davant la passivitat de la resta del món, començant per l'ONU, que va fer una altra demostració d'impotència. Diuen que hi hauria hagut prou amb una força internacional de sis mil cinc-cents soldats per impedir-ho. I, ara mateix, al Sudan, a la regió de Darfur, hi ha set-cents mil persones atrapades sense dret a assistència sanitària i sense que el món se'n preocupi. I Uganda, i Txetxènia i el Caixmir i molts altres conflictes.

La violència és un element constitutiu de l'experiència humana, travessada per la diferència de potencial que determina totes les relacions entre persones, que Michel Foucault va denominar poder. El ritu i la paraula han estat dos instruments tradicionals contra la violència. El ritu contribueix a sublimar-la, tot i que de vegades la tensió vessa i n'esdevé un catalitzador. La paraula és el millor antídoto contra la violència, fins que hi irromp la demagògia i la posa a treballar en pro de l'expansió de la violència. Tant se val que Jean-Jacques Rousseau fes de l'home un perfecte irresponsable o que carregués sobre les relacions socials la culpa de totes les malvestats, alguna cosa profunda vincula l'home amb la violència. No debades el desig de sobreviure va obligar-lo a cedir part de la seva llibertat a l'Estat (Hobbes) i a controlar les seves pulsions en el procés de civilització (Freud), al preu, fins i tot, d'un indubtable malestar que provoca recurrents esclats d'una violència inexhaurible.

Entre les formes de violència humana hi ha les guerres que, d'ençà de l'origen dels temps han enfrontat tribus, comunitats, ciutats, nacions i imperis (nosaltres contra els altres) en pugna per la terra, per l'aigua, per la riquesa o simplement per la voluntat de poder. La guerra ha tingut diverses manifestacions en la història segons el potencial tecnològic i la macrofísica del poder de cada moment. La guerra entra en la modernitat com a prolongació de la política amb uns altres mitjans i, al segle xx, es fa guerra de masses, amb mobilització total de la ciutadania i una creixent implicació de la rereguarda en el conflicte. A més de la guerra de masses, el segle ha aportat els crims de lògica (Albert Camus), la guerra de destrucció massiva (i com a conseqüència –positiva– la dissuasió nuclear) i, en el seu període final, la privatització de la guerra (amb una sensible pèrdua del monopoli de la violència per part de l'Estat) i la dispersió de les armes de destrucció massiva.

Pròlegs de Josep Ramoneda als catàlegs del CCCB

«Pau és quan un home només té por de les serps», diu un ancià de la tribu atxoli a la devastada Uganda, segons diu Ramón Lobo en *El País*. Però per construir la pau cal mirar la guerra de cara. Només així, deixant de gronxar-nos en la bona consciència de la bella ànima pacifista, pot ser que algun dia la humanitat consagri el tabú de la guerra.

«En guerra» és una exposició que pretén mostrar l'imaginari de les guerres del segle xx. No es tracta d'emetre cap sanció moral, ni de fer cap exposició militant. Simplement, s'hi intenta exposar el procés de construcció mental que mena una societat a la guerra i mobilitza els seus ciutadans al seu voltant, les construccions culturals que l'acompanyen, i les empremtes que deixa en l'experiència i la memòria dels pobles.

No és pas una exposició conjuntural. El seu origen i preparació vénen d'abans de les mobilitzacions de rebuig social a la guerra d'Iraq. Tot i que cal esperar que el retorn de la política repercuteixi en l'exposició en una actitud més activa i motivada dels visitants. Al cap i a la fi una exposició és, com tot treball de creació, el que és i el que en fan els receptors.